

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2005-4-162 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : **05-70/964-264**
Karar Tarihi : 20.10.2005

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Mustafa PARLAK
10 **Üyeler** : Prof. Dr. Zühtü AYTAÇ, Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI,
Süreyya ÇAKIN, Mehmet Akif ERSİN.

B. RAPORTÖRLER : Kerem TOMUR, Evren SESLİ

C. ŞİKAYET EDEN : - Mustafa GÖRDÜK
- Niyazi KAVAR
- Yunus PAMUK

(Şikayetler elektronik posta mesajı ile yapıldığından
adres bulunmamaktadır.)

D. HAKKINDA ÖNARAŞTIRMA

20 **YAPILANLAR** : Diyarbakır ili otobüs ile şehirlerarası yolcu taşıma
pazarında faaliyet gösteren firmalar.

E. DOSYA KONUSU : Diyarbakır ilinde faaliyet gösteren şehirlerarası
otobüs firmalarının ortak bir fiyat tarifesi belirlemek suretiyle 4054 sayılı
"Rekabetin Korunması Hakkında Kanun"u ihlal ettikleri iddiası.

F. İDDİALARIN ÖZETİ : Kurum kayıtlarına intikal eden üç başvuruda özetle,
şehirlerarası otobüs bilet fiyatlarının firmaların aralarında anlaşma yapmaları
sebebiyle yükseldiği ve bu fiyatlar üzerinden herhangi bir indirim yapılmadığı
ifade edilerek konunun incelenmesi talep edilmektedir.

30 **G. DOSYA EVRELERİ**: Kurum kayıtlarına 31.12.2004 tarih, 7424 sayı, 2.6.2005
tarih, 3760 sayı ve 17.6.2005 tarih, 4173 sayı ile giren başvurular üzerine
hazırlanan 22.7.2005 tarih, 2005-4-162/İİ-05-SY sayılı İlk İnceleme Raporu,
28.7.2005 tarihli Kurul toplantısında görüşülmüş ve Diyarbakır ili otobüs ile
şehirlerarası yolcu taşıma hizmetleri pazarında rekabetin ihlal edilip edilmediğinin
ve dolayısıyla 4054 sayılı Kanun kapsamında soruşturma açılmasına gerek olup
olmadığının tespiti amacıyla, Kanun'un 40/1. maddesi gereğince önaraştırma
açılmasına 05-49/705-M sayı ile karar verilmiştir.

İlgili karar uyarınca düzenlenen 14.10.2005 tarih 2005-4-162/ÖA-05-KT sayılı
Önaraştırma Raporu, 14.10.2005 tarih ve REK.0.08.00.00-110/306 sayılı
Başkanlık Önergesi ile 05-70 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara
bağlanmıştır.

40 **H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ**: İlgili raporda;

Diyarbakır merkezli faaliyet gösteren otobüs firmalarının aralarındaki rekabeti sınırlar mahiyette bir anlaşma yaptıkları veya bu yönde bir uyumlu eylemin içerisinde oldukları iddiasını kanıtlamaya yeterli delil olmaması sebebiyle şikayet konusu ile ilgili bir soruşturma açılmasına gerek olmadığı ifade edilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. İlgili Pazar

I.1.1. İlgili Ürün Pazarı

İlgili ürün pazarı, haklarında önaraştırma yürütülen tarafların faaliyetleri dikkate alınarak “otobüs ile şehirlerarası yolcu taşıma hizmetleri pazarı” olarak belirlenmiştir.

I.1.2. İlgili Coğrafi Pazar

Önaraştırmaya konu şehirlerarası yolcu taşıma şirketlerinin faaliyetlerini Diyarbakır ilinde gerçekleştirdikleri göz önüne alınarak coğrafi pazar “Diyarbakır ili” olarak tespit edilmiştir.

I.2. Yapılan Tespitler ve Deliller

Önaraştırma sürecinde raportörlerce yapılan yerinde incelemelerde elde edinilen bilgi ve belgelere aşağıda yer verilmiştir:

I.2.1. 26.9.2005 tarihinde Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Şehirlerarası Otobüs Terminali Müdürü Aziz ONAT'la yapılan görüşmede aşağıdaki görüşler ifade edilmiştir:

“Otogarımızda faaliyet gösteren otobüs firmaları tarafından fiyatların genellikle Ulaştırma Bakanlığı tarafından belirlenen ve bize bildirilen fiyat listesinin %20 altında gerçekleştiği görülmektedir. Tarafımdan Kurumunuza gönderilen fiyat listesi de Ulaştırma Bakanlığı tarafından bildirilen fiyatları göstermektedir. Fiyatların belirlenen düzeylerin altına inmesi halinde ise biz duruma müdahale ediyoruz. Bilinçli tüketiciler otobüslere genellikle otogarımızdan bindikleri için bu denetimleri yapmamız daha kolay oluyor fakat bazı durumlarda Bismil gibi ilçelerden veya yolda yolcu alınması halinde zorunlu alt limitin altında fiyatlar uygulanabiliyor. Halihazırda Diyarbakır-İstanbul ve Diyarbakır-İzmir fiyatı 60 YTL'dir ve bu fiyat Ulaştırma Bakanlığı tarafından belirlenen tarifenin %20 altındadır. Batman firmaları ile yaşanan rekabet, Diyarbakır firmalarını zaman zaman yasal limitin altına da inmeye zorlamaktadır.

Bilgim dahilinde otogarda faaliyet gösteren otobüs firmaları arasında herhangi bir anlaşma yoktur. Terminalde bütün otobüs firmaları, sizin de gördüğünüz gibi, yan yana hatta birbirlerinin yazıhanelerinde bilet satmaktadır. Dolayısıyla, birbirlerinin bilet fiyatlarından haberdar olabilmektedir.”

I.2.2. 26.9.2005 tarihinde Has Diyarbakır Seyahat Ltd. Şti. Müdürü Yılmaz ÖZPAÇAR'la yapılan görüşmede anılan şahıs,

“Halihazırda otobüs firmaları başta Onur Air olmak üzere havayolu şirketlerinin rekabet baskısı altındadır. Düşünün ki İstanbul-Diyarbakır Onur Air ile 89 YTL'dir. Bu durumda otobüs bilet ücretleri zaten yüksek olamaz. Sadece Diyarbakır

05-70/964-264

merkezli 6 firma var, bunun dışında bütün Batman firmaları da Diyarbakır Otogarı'ndan yolcu alır. Yani bizim bilet fiyatlarını yüksek belirleme şansımız yok. Diyarbakır'daki yolcular 1,5 YTL yol parası verip Batman'a giderek İstanbul ya da Ankara'ya Batman'dan gitmeyi tercih edebilmektedir. Firmamız Ulaştırma Bölge Müdürlüğü'nün onayladığı tarifenin %20 altında fiyat belirlemiştir. Bunun aşığına inmemiz zaten yasaktır. Ama müşteri sayısının çok az, firma sayısının da çok fazla olması sebebiyle bu fiyatın bile aşığına indiğimiz zamanlar olmuştur.

- 90 Hiçbir şekilde diğer firmalarla aramızda bir anlaşma yoktur. Ama otogardaki herkes birbirini tanır ve bilet fiyatını bilir. Zaten tüm firmaların bilet fiyatları halen olabilecek alt limittedir." şeklinde görüş belirtmiştir.

1.2.3. 27.9.2005 tarihinde Özlem Diyarbakır Seyahat Şirket Müdürü Mehmet Emin ZENGİN ve Nihat ADSAY'la yapılan görüşmede aşığıdaki bilgiler edinilmiştir:

"Firmamız yaklaşık 20 tanesi öz mal otobüs olmak üzere 27 otobüs ile faaliyet göstermektedir. Bizim amacımız belirli bir seviyenin üstündeki yolculardır. Bu yüzden fiyatlarımızı herhangi bir anlaşma ile değil kendi maliyetlerimizi ve müşteri hedefimizi dikkate alarak belirliyoruz.

- 100 İstanbul'a günde üç sefer yapıyoruz. Ölü sezon olarak tabir edebileceğimiz 15 Eylül'den itibaren başlayan dönemde bu güzergahta otobüs başına yolcu sayımız ortalama 20 kişidir. Bir otobüsün sefere çıkması ise bize 2.500 YTL' ye mal olmaktadır. Bu yüzden firma olarak biz, gelecek dönemde servis sayımızı azaltmayı planlıyoruz.

Halen firmamız Diyarbakır-İstanbul için 60 YTL, Diyarbakır-Ankara için ise 50 YTL fiyat uygulanmaktadır. Bu fiyatlar bir anlaşma ile değil, maliyetlerimiz ve Ulaştırma Bakanlığı'nın tarifesi doğrultusunda belirlenmektedir.

Bazı durumlarda Belediye, Valilik tarafından gönderilen ihtiyaç sahibi kişilere bu fiyatların altında fiyatlar uyguluyoruz."

- 110 **1.2.4.** 6.5.2005 tarihinden itibaren geçerli ibaresi bulunan, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanı Zülfi ATLI imzalı ve kaşeli bazı güzergahlara ait şehirlerarası otobüs bilet fiyatları ve uzaklıkları şu şekildedir:

İL	KM	ÜCRET(YTL)	İL	KM	ÜCRET(YTL)
Adana	523	35,00	İstanbul	1365	75,00
Adıyaman	205	25,00	İzmir	1419	75,00
Afyon	1096	65,00	Kars	527	60,00
Ağrı	443	40,00	Kastamonu	955	60,00
Amasya	702	40,00	Kayseri	593	48,00
Ankara	912	60,00	Kırklareli	1574	85,00
Antalya	1082	63,00	Kırşehir	727	50,00
Artvin	527	55,00	Kocaeli	1254	73,00
Aydın	1416	70,00	Konya	879	55,00
Adapazarı	1217	68,00	Kütahya	1192	70,00

05-70/964-264

Aksaray	772	55,00	Kırıkkale	839	58,00
Ardahan	566	60,00	Karaman	813	43,00
Balıkesir	1419	78,00	Karabük	1067	48,00
Bilecik	1215	75,00	Kilis	377	37,00
Bingöl	144	15,00	Kahramanmaraş	369	35,00
Bitlis	209	22,00	Malatya	252	19,00
Bolu	1103	70,00	Manisa	1401	75,00
Burdur	1194	62,00	Mardin	95	10,00
Bursa	1284	75,00	Muğla	1394	85,00
Bayburt	448	40,00	Muş	258	30,00
Batman	99	10,00	Nevşehir	697	50,00
Bartın	1137	60,00	Niğde	721	50,00
Çanakkale	1555	85,00	Ordu	729	53,00
Çankırı	922	60,00	Osmaniye	437	30,00
Çorum	766	50,00	Rize	678	67,00
Denizli	1290	63,00	Samsun	820	50,00
Düzce	1148	72,00	Siirt	186	20,00
Edirne	1593	85,00	Sinop	967	75,00
Elazığ	151	14,00	Sivas	480	40,00
Erzincan	406	48,00	Tekirdağ	1497	85,00
Erzurum	324	50,00	Tokat	588	53,00
Eskişehir	1135	68,00	Trabzon	626	63,00
Gaziantep	317	25,00	Tunceli	276	30,00
Giresun	688	58,00	Şanlıurfa	180	14,00
Gümüşhane	526	50,00	Şırnak	283	35,00
Hakkâri	474	60,00	Uşak	1208	68,00
Hatay	513	35,00	Van	377	40,00
Isparta	1143	60,00	Yalova	1319	75,00
İğdır	546	52,00	Yozgat	704	70,00
İçel	592	40,00	Zonguldak	1180	75,00

1.2.5. Yerinde incelemeler sırasında Diyarbakır Şehirlerarası Otobüs Terminali'nde faaliyet gösteren bazı firmalardan alınan bilet koçanlarında, Diyarbakır-İstanbul otobüs bilet fiyatlarının 60 YTL, Diyarbakır-Ankara otobüs bilet fiyatlarının ise 50 YTL olduğu tespit edilmiştir.

J. GEREKÇE ve HUKUKİ DAYANAK

120 Diyarbakır Şehirlerarası Otobüs Terminali'nde yazıhanesi ve/veya acentesi bulunan seyahat firmalarında raportörlerce yapılan yerinde inceleme esnasında bilet fiyatlarının belirlenmesine yönelik herhangi bir anlaşmaya ilişkin delil bulunmamıştır. Ayrıca, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Şehirlerarası Otobüs Terminali Müdürü Aziz ONAT ve Diyarbakır Ulaştırma Bölge Müdürü Süleyman MUGAN'ın ifadeleri haklarında inceleme yapılan teşebbüslerin aralarında anlaşma yapmadıkları yönündedir. Belirtilmesi gereken diğer bir husus da başvuru sahibi bireysel tüketicilerin şikayet yazıları ekinde şikayet konusuna ilişkin herhangi bir belge bulunmamasıdır.

130 1.2.4. sıra sayılı tespitte yer verilen tarife Diyarbakır Şehirlerarası Otobüs Terminali Müdürü Aziz ONAT'tan temin edilmiştir. Bu listede Diyarbakır kalkışlı güzergahlara ilişkin bilet fiyatları yer almaktadır. Söz konusu tarifede herhangi bir otobüs firması yetkilisinin imzası ve/veya şirket kaşesi bulunmamaktadır (Tarifenin altında Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nin onayı yer almaktadır).

140 Dolayısıyla, tarifenin haklarında önaraştırma yapılan teşebbüslerin aralarında var olan bir fiyat anlaşması olarak kabul edilmesi mümkün görülmemektedir. Ayrıca I.2.5 sıra sayılı tespitte yer verilen muhtelif otobüs bileti örnekleri ile “Tarife”de yer alan fiyatların uyuşmadığı görülmektedir. Örneğin; Diyarbakır-Ankara hattında firmaların ekseriyetinin 50 YTL bilet ücreti belirledikleri, “Tarife”de ise bu hat için belirlenen fiyatın 60 YTL olduğu görülmektedir. İnceleme konusu tarife Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Şehirlerarası Otobüs Terminali Müdürlüğü’nce ilan edilmektedir. Gerçekte Belediye birimlerinin bilet ücretlerine müdahil olma yetkisi de bulunmamaktadır. Bilet örneklerinden anlaşıldığı üzere seyahat firmaları söz konusu tarifedeki miktarların altında fiyat uygulamaktadır.

K. SONUÇ

Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre;

Diyarbakır ili merkezli otobüs ile şehirlerarasında yolcu taşımacılığı pazarında faaliyet gösteren teşebbüslerin 4054 sayılı “Rekabetin Korunması Hakkında Kanun”un 4. maddesini ihlal ettikleri iddiasını destekler nitelikte yeterli kanıt bulunamadığından, bu teşebbüsler hakkında soruşturma açılmasına gerek olmadığına OYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

KARŞI OY GEREKÇESİ
(20.10.2005 tarihli ve 05-70/964-264 sayılı Kurul Kararı)

Kararda, ilgili teşebbüslerin şehirlerarası yolcu taşımacılığı pazarında 4054 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesini ihlal ettikleri iddiasını destekler nitelikte yeterli kanıt bulunmadığından soruşturma açılmasına gerek olmadığı çoğunluk oylarıyla kabul edilmiş bulunmaktadır.

Kanun'un 4 üncü maddesi, rakip teşebbüslerin kendi aralarında anlaşarak fiyat belirlemelerini veya fiyat tespit etmelerini açıkça yasaklamakta ve bu türden anlaşmaları ihlal saymaktadır. Şimdiye kadar Kurulun önüne gelen birçok coğrafi pazara ilişkin örnekte benzer ihlaller görülmüş ve birçoğunda teşebbüsler hakkında soruşturma açılmıştır (Konya, Kastamonu, Nevşehir gibi). Bahsi geçen kararlarda veya soruşturma açılmadığı durumlarda yazılmış olan karşı oy gerekçelerinde de belirtildiği üzere, eğer pazarda bir fiyat anlaşması veya tespiti yapılmışsa, bunun 4 üncü madde kapsamında ihlal oluşturması için ayrıca birebir uygulanmasına veya etkin uygulanmasına gerek yoktur.

14.10.2005 tarihli ön araştırma raporunun 10. sayfasında yer verilen fiyat listesi ve tarife, her yerde asılı, görülebilen ve inkâr edilmeyen bir listedir. Bu listede Diyarbakır kalkışlı tüm güzergâhlara ilişkin bilet fiyatları yer almaktadır. Tarifenin altında bu konuda yetkisi olmayan Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanının imzasının ve kaşesinin bulunması, ortada bir fiyat tarifesi bulunduğu (anlaşma bulunduğu) gerçeğini değiştirmez. Raporun 12. sayfasındaki; "Söz konusu tarife, haklarında ön araştırma yapılan teşebbüslerin aralarında var olan bir fiyat anlaşması olarak kabul edilmemelidir. Öncelikli olarak bu listede herhangi bir otobüs firması yetkilisinin imzası ve/veya şirket kaşesi bulunmamaktadır." yorumunu veya görüşünü, rekabet hukuku bağlamında hukuki gerekçeye dayalı olarak kabul etmek güçtür. Kendi içinde birden çok çelişkiyi içeren rapor, ayrıca olası bir uyumlu eylem karinesini de bizzat ihlal iddiasında bulunan makam olarak çürütmeye çalışmaktadır.

Sonuç itibariyle, diğer coğrafi bölgelerde tespit edilen, otobüs fiyatlarının belirlenmesine yönelik ihlal nitelendirilmeleri de yapıldığı gibi, burada da soruşturma açılması gerektiği görüşüyle çoğunluğa katılmıyorum.

05-70/964-264

Prof. Dr. Zühtü AYTAÇ
Kurul Üyesi